

Wijsheid

De kracht van het evangelie

Luisteren, maar niet horen

Brandoffer

Troostvolle lessen uit het boek Leviticus

SOZO, gered, genezen, bevrijd

Een onderzoek naar de Bethel SOZO bediening

Gods stem verstaan voor kinderen?

VOORWOORD

Wanneer je tot geloof komt, gaat de Bijbel spreken. Je gaat als het ware van blind naar ziende. Zijn Woord wordt een lamp voor je voet en een licht op je pad. Je ontdekt dat Zijn woorden voedsel zijn voor je ziel. Je kijkt terug en ziet dat Zijn roepstem als een rode draad door je leven liep, door gebeurtenissen en 'toevalligheden'. Je ziet dat het Zijn leiding was en dat maakt je ontzettend blij. Ook in de dagelijkse wandel met Christus zie je hoe Hij betrokken is bij je leven, doordat je bijvoorbeeld bemoedigd wordt door een Bijbelgedeelte of door de verhoring van een gebed.

Vroeger sprak God in sommige gevallen direct tot Zijn dienstknechten. Hij sprak woordelijk met Adam, Noach, Mozes, Abraham, Jakob en de profeten, zoals Elia, Jesaja, Jeremia en Ezechiël. Maar Hij sprak niet letterlijk tot David. Toch had David een diepe relatie met zijn Schepper. In Hebrreeën 1:1 staat *dat God in de laatste dagen gesproken heeft door de Zoon*. Door het kennen van de Heere Jezus is Gods stem te verstaan. Hij is een afdruk van wie God, Hij maakt zichtbaar voor mensen wie en hoe God is en laat zien hoe Hij naar ons kijkt.

Het 'verstaan van Gods stem' lijkt een trend te worden. Er zijn inmiddels vele studieboeken en cursussen om, naast vanuit de Bijbel, Gods stem te leren verstaan op andere manieren. Het uitgangspunt daarbij

is dat een relatie met God eenrichtingsverkeer zou zijn wanneer we alleen Zijn Woord hanteren. Dirk-Jan Jansen schrijft meer over deze trend en waarschuwt dat we daar voorzichtig mee moeten zijn. Omdat het idee van het verstaan van Gods stem buiten de Bijbel om - of als toevoeging aan de Bijbel - zo'n impact heeft in kerken, wijden we er in deze editie verschillende artikelen aan.

We zoomen in op SoZo. In veel gemeenten zijn al SoZo-bedieningen. Deze vorm van luisterend bidden is gericht op geestelijk herstel of een 'doorbraak' in een persoonlijke worsteling. In dit artikel kijken we naar de achtergrond ervan en komt naar voren dat hier sprake is van een zeer geraffineerde misleiding.

Laten we teruggaan naar Zijn Woord, waaruit we zo rijkelijk kunnen putten en waarin we Zijn liefelijke stem mogen verstaan! We lezen hoe Gods wijsheid de leidraad is voor ons denken in het artikel over 'Wijsheid'. We duiken nogmaals in de lessen die God ons geeft via de offerdienst in Leviticus. We zien dat God veelvuldig spreekt in Zijn Woord, maar we moeten er wel naar willen luisteren.

Veel zegen bij het lezen.

*Namens het bestuur
van Bijbel & Onderwijs*

Elisabeth Stam

INHOUD

- 3 Luisteren, maar niet horen**
- 7 Wijsheid**
De kracht van het evangelie
- 10 SOZO, gered, genezen, bevrijd**
Een onderzoek naar de Bethel SOZO bediening
- 15 Brandoffer**
Troostvolle lessen uit het boek Leviticus
- 19 Gods stem verstaan voor kinderen?**
- 20 Nawoord en boeken**

MAGAZINE VAN BIJBEL & ONDERWIJS WEER OP PAPIER BESCHIKBAAR

Vanaf nu kunt u ons magazine weer thuis ontvangen op papier.

Waarom deze verandering?

Wij merken dat de artikelen die wij schrijven minder prettig lezen in een digitale versie. Het zijn vaak moeilijke onderwerpen die overdenking vragen. Regelmatig horen we dat een papieren versie veel voordelen heeft en erg op prijs wordt gesteld. Daarom heeft het bestuur besloten terug te gaan naar een papieren versie.

Wat betekent dit voor u?

Leest u dit magazine nog digitaal en wilt u dit deze ook graag op papier ontvangen, laat ons dan uw adres weten via:

info@bijbelenonderwijs.nl

Voor het magazine geldt dat wij hopen dat u met minimaal één gift per jaar ons werk wilt blijven ondersteunen. Een richtlijn hiervoor is € 20 per jaar om een deel van de kosten te dekken. U kunt uw gift overmaken op bankrekening: IBAN nr. NL67INGB0000824575, t.n.v. Bijbel en Onderwijs. Vermeld bij uw gift uw postcode + huisnummer.

Luisteren, maar niet horen

**Luister voortdurend,
maar u zult [het] niet begrijpen.**

Jesaja 6:9b

We lezen in de Bijbel dat God op diverse momenten rechtstreeks sprak tot mensen. Hij wandelde met Adam en Eva in de hof, sprak rechtstreeks tot Abraham en het volk Israël kon zeggen:

Zie, de HEERE, onze God, heeft ons Zijn heerlijkheid en Zijn grootheid laten zien en wij hebben Zijn stem gehoord vanuit het midden van het vuur; vandaag hebben wij gezien dat God met de mens spreekt en dat deze in leven blijft. Deut.5:24

De stem van de HEERE kwam vanuit 'het midden van het vuur', een beeld van heiligheid in oordeel. De reactie van het volk is angst:

Maar nu, waarom zouden wij sterven? Want dit grote vuur zou ons verteren; als wij de stem van de HEERE, onze God, nog langer zouden horen, zouden wij sterven. Deut.5:25

Vanwege angst voor de HEERE vragen zij uiteindelijk om een middelaar, hetgeen God ook toestaat. Mozes wordt de eerste 'officiële' profeet door wie God voortaan tot het volk zou spreken, Deut.18:15-18. Zo bleef God ook daarna tot Israël spreken via de profeten. In Heb.1:1 lezen we dat deze 'orde' in onze tijd veranderd is:

Nadat God vroeger vele malen en op vele wijzen tot de vaders gesproken had in de profeten, heeft Hij in het laatst van deze dagen tot ons gesproken in de Zoon.

Het spreken van God is in, of 'als' de Zoon. Alles wat we van Hem willen weten is geopenbaard in de Heer Jezus, de Weg, de Waarheid en het Leven (Joh.14:6). Het tijdperk van 'het geloof' is aangebroken (Gal.3:23,25), nieuwe openbaringen van God zijn niet meer nodig. We hebben de brieven van hen die namens de Zoon schreven in onze Bijbel. Paulus beveelt aan Timotheüs dat hetgeen deze van hem had gehoord, moest worden doorgegeven aan trouwe en bekwame mensen opdat deze ook weer anderen zouden kunnen leren (2Tim.2:2). Johannes schrijft dat in ons moet blijven wat we vanaf het begin hebben gehoord, 1Joh.2:24. Petrus wijst op dat wat de apostelen hebben overgeleverd, 2Pet.1:15.

In het boek Handelingen zien we dat de Heer in uitzonderlijke situaties rechtstreeks sprak met sommigen. Denk aan Filippus tot wie respectievelijk een engel en de Heilige Geest sprak (Hand.8:26,29), Paulus (Hand.9:4-5; 16:6-9; 18:9; 22:19) en Petrus (Hand.10:13). Dit spreken was voor deze mannen niet een kwestie van 'oefenen' of innerlijke 'gedachten' die in hen opkwamen, maar het soevereine, rechtstreekse spreken van de Heer op momenten die zij niet verwachtten.

De vraag is of wij van deze bijzondere situaties, waar de Heer met bijzondere dienstknechten in een bijzondere tijd handelde, een algemeen geldend principe kunnen opstellen. Ik meen van niet. De gedachte dat 'Gods stem verstaan' hoort bij het dagelijkse christelijke leven neemt echter hand over hand toe. Het zijn dan niet meer spaarzame en unieke momenten dat God sprak, maar Hij spreekt volgens deze mensen voortdurend en wij moeten leren dat te gaan 'horen'. Via allerlei leraars (vaak vrouwen) komt de gedachte namelijk steeds meer op dat gelovigen moeten 'oefenen' om Gods stem te verstaan.

De kern van deze misleiding is dat God innerlijk tot gelovigen spreekt in spontane gedachten, visioenen, gevoelens of impressies als zij maar hun geest 'tot stilte' brengen.

Als een vloedgolf overspoelt deze dwaalleer de christenheid. Zo verschijnen er diverse boeken over (o.a. 'Hearing God' van Dallas Willard, 'Gods stem verstaan' van Priscilla Shirer en 'Iedereen kan Gods stem verstaan' van Carolijn de Bresser) en staat er te lezen op de website van New Wine over de cursus 'luisterend bidden': *Blijf oefenen met het luisteren naar God in je eigen huiskring, groeigroep of missiegemeenschap. Zo kunnen de oefeningen onderdeel worden van de gebedscultuur van je kring en je gemeente.*

Deze cursus is opgezet door Leanne Payne in de jaren 90 en is in het Nederlands vertaald door Martin Tensen die het gedachtegoed van Payne heeft geïntegreerd in de stichting 'Toerusting Pastorale Zorg'. Mede hierdoor is dit een onderdeel geworden van deze 'zorg' die door velen aan anderen wordt verleend. Tensen richt zich op 'innerlijke genezing' zodat gelovigen beter kunnen leven vanuit hun 'centrum, je echte ik' (citaat website coconut.nu). Hiervoor is luisterend bidden essentieel, aldus Tensen. De 'Mozaïek'-gemeenten tappen uit hetzelfde vaatje: *Ook zullen we de woorden, indrukken en gedachten die je voor anderen hebt ontvangen met hen delen. Zo geef je Gods woorden door aan de ander. We willen je meenemen naar een diepere relatie met God en gaan leren om meer Gods stem in de stilte te verstaan.*

Op deze wijze heeft de grote misleider talloze zielen van de Heer Jezus afgetrokken. In plaats van de dingen van 'boven' te bedenken (Kol.3:2), worden de dingen van 'binnen' gepresenteerd.

Het is weer één van de talloze varianten van de slang om de aandacht te richten op de boom van kennis van goed en kwaad. Zo schrijft Annemarie Rietkerk in het voorwoord van het boek *Gods stem verstaan* van Priscilla Shirer met als ondertitel *hoe je weet wanneer Hij spreekt*:

Dat is jouw gelegenheid om je aandacht naar binnen te richten en echt te luisteren naar wat de heilige Geest je in die week geleerd heeft, om met Hem te praten en vast te leggen wat Hij je heeft laten zien.

Op haar website schrijft ze dat God allang tot haar sprak maar dat ze zijn stem niet had 'herkend' en dat er nu een 'wereld' voor haar open is gegaan. Nu wil ze dit 'luisterend bidden' tot een praktische levensstijl maken voor anderen. Zo worden ze 'opmerkzamer' voor wat God hen 'inluistert'. Rietkerk meent ook dat kinderen ontvankelijk moeten worden gemaakt voor de stem van de Heilige Geest. Op haar website stelt ze:

God spreekt heel persoonlijk tot kinderen, alleen horen zij dat vaak niet. Omdat ze niet geleerd hebben Gods stem in hun leven [te] herkennen. Dat kan anders. Het begint bij het toerusten van ouders en kinderwerkers in jouw kerk. Daar help ik je graag bij! In mijn training 'luisterend bidden met kinderen' leer je hoe je samen met kinderen kunt groeien in het verstaan van Gods stem.

Alsof God voortdurend tot kinderen aan het praten is, maar dat zij dan nog moeten leren hoe deze stem te horen, een bedroevende voorstelling

van wie de HEERE God is. Nu wil ik in dit artikel niet beweren dat God nooit direct zou kunnen spreken tot gelovigen, Hij is immers soeverein in zijn handelen. Wel wil ik in dit artikel bespreken wat de normale, Bijbelse orde is van het verstaan van Gods wil. Gods stem direct horen is daarom hoogst uitzonderlijk en zeker niet iets waar we in zouden moeten oefenen. Dit artikel is daarom een waarschuwing om niet mee te gaan in deze misleiding van de tegenstander van God, de oude slang. Het is de mens immers eigen om een gemakkelijk en snel antwoord te ontvangen op belangrijke vragen m.b.t. keuzes in het leven. Hierop speelt de duivel graag in met dit soort cursussen. Zoals men een medicijn bij de apotheek haalt, zo bieden deze misleiders christenen de overtuiging aan dat God direct, tot hen zou kunnen spreken, als ze er maar een geofend oor voor ontwikkelen of zich 'openstellen'. Zo is het niet. De normale orde van God is dat Hij ons leidt door zijn woord en door Zijn Geest.

Ik onderwijs u en leer u de weg die u moet gaan; Ik geef raad, Mijn oog is op u. Ps.32:8

Want allen die door de Geest van God geleid worden, die zijn zonen van God. Rom.8:14

Daarom houden ook wij, van de dag af dat wij ervan gehoord hebben, niet op voor u te bidden en te vragen, dat u vervuld mag worden met de kennis van zijn wil, in alle wijsheid en geestelijk inzicht, Kol.1:9

Laat het woord van Christus rijkelijk in u wonen, Kol.3:16a

De Heilige Geest leidt ons altijd, **niet naar Hem-zelf**, maar naar de verheerlijkte Heer Jezus, om Hem te kennen door het geloof en niet door ervaringen. *Hij zal Mij verheerlijken*, Joh.16:14. Dit is **niet** het naar binnen keren, om daar een stem te horen zoals Rietkerk voorstelt, maar het met Christus in de hemel bezig zijn, opdat Hij door het geloof de innerlijke mens, het hart vult, Ef.3:16-17. Carolijn de Bresser heeft dit niet begrepen als zij schrijft op de cover van haar boek: *Hoe kan ik een relatie aangaan met iemand die niet terugpraat?* Hij heeft gesproken en spreekt door zijn Woord! Als we op deze wijze dicht bij Hem leven zullen wij het verlangen krijgen om te worden zoals Hij en in alles zijn wil te doen. *Het is de discipel genoeg dat hij wordt als zijn meester*, Mat.10:25.

Dit is de wil van God en het werk van de Heilige Geest. Christus wordt zo steeds meer zichtbaar in de gelovige.

Jezus dan sprak opnieuw tot hen en zei: Ik ben het licht van de wereld; wie Mij volgt, zal geenszins in de duisternis wandelen, maar zal het licht van het leven hebben. Joh.8:12

Hem volgen betekent ook met Hem spreken door het gebed. *Bidt onophoudelijk*, schrijft Paulus in 1Thes.5:17. We mogen al onze verlangens bekend maken bij God, Fil.4:6b. In het gebed vragen we ook of er bij ons een verkeerde weg is, of dat er misschien verkeerde motieven zijn, Ps.139:23-24. Tenslotte leggen we de Heer belangrijke beslissingen voor en mogen we erop vertrouwen dat Hij ons zal leiden. Deze leiding zal in de praktijk kunnen gebeuren door een innerlijke overtuiging, advies van anderen, of op andere manieren. De kern is dat ons hart open is voor de Heer Jezus en de Vader. Alles zal echter voortdurend moeten worden getoetst aan het woord van God, de Bijbel. Als wij zo in het licht wandelen, zal God ons steeds beter Zijn wil laten kennen in ons geweten.

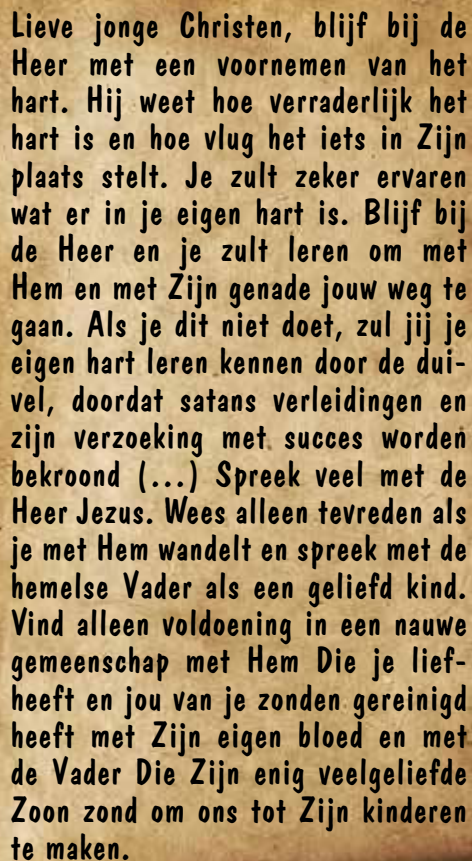
Een broeder schreef hierover: *Het is zo menselijk om ergens voor te bidden en dan intussen toch maar vast verder te gaan en te handelen zonder te wachten tot God Zijn wil in deze zaak duidelijk maakt. God laat ons meestal niet ogenblikkelijk Zijn wil zien. Hij wacht vaak om ons te testen en ons tijd te geven onze harten te doorzoeken. Maar wij kunnen er zeker van zijn dat Hij op Zijn tijd Zijn wil duidelijk zal maken, als wij die oprecht willen doen en ervoor bewaard willen blijven iets van onze eigen keuze te doen.*

En dit bid ik, dat uw liefde nog meer en meer mag overvloeien in kennis en alle inzicht, om te beproeven wat het beste is, opdat u zuiver en onberispelijk bent tegen de dag van Christus, vervuld met de vrucht van de gerechtigheid die door Jezus Christus is, tot heerlijkheid en lof van God. Fil.1:9-11

Onze eerste verantwoordelijkheid is gehoorzamen aan wat Hij door de apostelen en profeten heeft laten optekenen. Iemand die niet in het licht wandelt, moet niet verwachten dat Gods wil gekend kan worden, zo iemand leeft in de duisternis. Ik las van een (onbekende) broeder die schreef: *Bent u niet bereid om Zijn wil te doen in de kleine dingen van het leven, dan kunt u niet van Hem verwachten dat Hij u Zijn wil in de grote dingen zal laten zien.*

Het lijkt mij overduidelijk dat jonge kinderen nog niet geestelijk rijp zijn om op deze wijze Gods wil te kennen. De eerste vereiste is om ze te leiden tot bekering en geloof in de Heer Jezus, Hand.20:21. Dit ontbreekt bij wat Annemarie Rietkerk met kinderen wil doen.

Geestelijk leven en groei zijn noodzakelijk om de wil van God te leren kennen. Kinderen die geloven moeten vervolgens geleerd worden wat de belangrijke waarheden zijn van het christendom i.p.v. ze bezig te laten zijn met het 'luisteren' naar de stem van de Heilige Geest of met Hem te spreken. Kennis van het woord van God dat naar de Heer Jezus leidt, de omgang met Hem (en niet met de Heilige Geest) is een absolute vereiste. Broeder Darby schreef dit aan jonge christenen:

Lieve jonge Christen, blijf bij de Heer met een voornemen van het hart. Hij weet hoe verraderlijk het hart is en hoe vlug het iets in Zijn plaats stelt. Je zult zeker ervaren wat er in je eigen hart is. Blijf bij de Heer en je zult leren om met Hem en met Zijn genade jouw weg te gaan. Als je dit niet doet, zul jij je eigen hart leren kennen door de duivel, doordat satans verleidingen en zijn verzoeking met succes worden bekroond (...) Spreek veel met de Heer Jezus. Wees alleen tevreden als je met Hem wandelt en spreek met de hemelse Vader als een geliefd kind. Vind alleen voldoening in een nauwe gemeenschap met Hem Die je liefheeft en jou van je zonden gereinigt heeft met Zijn eigen bloed en met de Vader Die Zijn enig veelgeliefde Zoon zond om ons tot Zijn kinderen te maken.

HEERE, leer mij de weg van Uw verordeningen, en ik zal die in acht nemen tot het einde toe. Ps.119:33

Dirk-Jan Jansen

HARTELIJK DANK
VOOR UW GIFTEN
DE AFGELOPEN
MAANDEN

GEZEGENDE ZOMER
EN
ZIENDE OP HEM

wijsheid

DE KRACHT VAN HET EVANGELIE

Mensen zijn, misschien wel meer dan ooit op zoek. Naar een goed leven, naar een soort loket voor levensvragen. Maar je verdwaalt al gauw in de wirwar van goeroes, meningen, coaches. Een uitspraak van iemand die zelf als coach werkt. Het verbaast hem kennelijk.

De mens blijft blijkaar op zoek, omdat hij niet die vervulling kan vinden die rust geeft en een einde maakt aan die zoektocht. De gedachte dat 'er toch meer moet zijn', blijft de mens bezighouden, houdt hem ongedurig.

Eigenlijk is die gedachte op zichzelf zo vreemd nog niet. Want: *God zei: Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken.* (Gen. 1:26) en *In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. Het was in het begin bij God. Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat.* (Joh. 1:1-3).

De mens is door God geschapen en dus is hij op zoek naar zijn Schepper. Zolang de mens zijn Maker nog niet heeft gevonden, gaat de zoektocht onverrichter zake verder bij het eerdergenoemde 'loket voor levensvragen'. Maar Salomo beschreef al dat dit loket het antwoord op de zoektocht helemaal niet heeft. Hij schrijft: *Wie op de HEER vertrouwt, is gelukkig.* (Spr. 16:20).

Het is *De HEER Die alles wat hij heeft gemaakt zijn doel heeft gegeven.* (Spr. 16:4). En dat doel is: *ontzag te hebben voor de Heer en (zo) te winnen aan wijsheid.* (Spr. 15:33)

Hoeveel beter is het wijsheid te verwerven dan goud, hoezeer is inzicht te verkiezen boven zilver, is wat Salomo al vaststelt. (Spr. 16:16). En er is niets nieuws onder de zon, want ook Job had dit al ontdekt als hij over de wijsheid zegt: *Vergelijk haar niet met robijnen of kristallen, een buidel wijsheid is meer waard dan parels.* (Job 28:18).

Wat weten we over die wijsheid of het inzicht dat de bijbel er zo'n belangrijke waarde aan geeft?

- Salomo, die van God zoveel wijsheid ontvangt dat hij *vóór hem en na hem iedereen overtreft* (1 Kon. 3:12) geeft aan dat wijsheid het hem mogelijk maakt om *te besturen en onderscheid te maken tussen goed en kwaad* (vs. 9). Goed en kwaad herkennen, is voor hem de enige manier om in gerechtigheid te besturen, beslissingen te nemen. Geen lobby die met druk probeert te overtuigen, geen 'goede bedoelingen', zelfs geen 'meerderheidsbesluit', alleen de wijsheid die van God komt.

- Want: wijsheid is geïntegreerd in Gods karakter. Salomo beseft dit maar al te goed, hij zegt immers: *De HEER heeft de aarde met wijsheid gegroundvest, de hemel met inzicht gevestigd* (Spr. 3:19) en omdat God in wijsheid geschapen heeft, kon Hij concluderen 'dat het goed was, zelfs zeer goed'.
- Omdat wijsheid deel is van Gods karakter en Zijn grootheid is het niet een 'kant en klaar pakket' dat we in één keer in al haar volledigheid kunnen ontvangen. Het vraagt instructie hoe wijsheid juist te gebruiken: *Mijn zoon, vergeet mijn lessen niet, houd in je hart mijn richtlijnen vast.* (Spr. 3:1). Wijsheid vraagt om discipelschap, het bewustzijn je hele leven lang een leerling te zijn om meer van Gods wijsheid te begrijpen alvorens het te kunnen grijpen. Het vraagt discipline keer op keer terug te gaan naar het hart om 'de richtlijnen vast te houden'.
- Kiezen voor wijsheid is een bewuste keus tussen 'verstand' en 'onnozelheid', zoals Salomo het aangeeft: *Wie onnozel is, hecht aan ieder woord geloof, wie verstandig is, let op elke stap* (Spr. 14:15). Het 'aan ieder woord geloof hechten' is gebaseerd op beleving, een emotie die bijvoorbeeld in de sociale media hoogtij viert. Het leidt tot meewaaien zoals de wind op dat moment waait. Er wordt niet verstandig gehandeld, want dan 'let je op elke stap' die je neemt, denk je na en ga je bij de Heer te rade om tot een besluit te komen. Als dat gebeurt ben je iemand die door 'wijsheid een huis bouwt', dat *door inzicht standhoudt en door de kennis (opgedane ervaring met eerdere stappen in wijsheid) worden de kamers gevuld met rijke en kostbare pracht.* (Spr. 24:3,4) Een rijke en kostbare pracht, omdat het ons dichter brengt bij de wijsheid die in het karakter van God verborgen ligt!

Als je dit allemaal zo leest lijkt die wijsheid misschien wel bijna ongrijpbaar. Hoe kom je zo dicht bij God, dat je uit Zijn wijsheid kunt putten? God zelf maakt dat mogelijk. Ook als het Wijsheid betreft, komt Hij naar ons toe in de persoon van Jezus die Wijsheid is!

Jezus belichaamt de wijsheid van God zelf. Hij is *het beeld van God, de onzichtbare.* (Kol. 1:15). In Jezus liggen alle schatten van wijsheid en kennis verborgen (Kol. 2:3). De wijsheid is 'vleesgewor-

den' in Christus. En Jezus is zo dichtbij God als een Zoon ooit bij Zijn Vader kan zijn. Hij zegt, als Mensgeworden wijsheid, *Gods lieveling te zijn, een bron van vreugde, elke dag opnieuw.* (Spr. 8:30,31). Jezus is in staat zich Gods wijsheid eigen te maken, zelfs zo dat Hij (daardoor) Wijsheid IS.

Jezus is naar ons toegekomen en roept als Wijsheid ons aan om ons tot Hem te keren. Ze *roept in de straten, over de pleinen, ze laat zich horen bij de poorten.* (Spr. 1:20,21). De straten, de pleinen, de poorten, dat zijn de publieke plekken, de meest bezochte plaatsen van de stad. Jezus, als Wijsheid, verbergt zich niet, Hij wil gezien en gehoord worden. Hij spoort ons aan naar Hem te luisteren. En Hij doet dat *temidden van alle rumoer.* (vers 21). Het rumoer van alle invloeden, allerlei overtuigingen, meningen en zekerheden in de wereld én in de kerk die over ons worden uitgestort en waar we onze weg in moeten vinden. Jezus noemt onze neiging die invloeden aandacht te geven 'onnozel' en 'onvolwassen'. Hij zegt: *Hoe lang nog, onnozele mensen, hechten jullie aan je onvolwassenheid, willen jullie, spotters, blijven spotten, haten jullie, dwazen, kennis?* (vers 22) Jezus vergelijkt die aandacht met spotten, zelfs het haten van kennis, omdat we beter (kunnen) weten. Hij verwacht van ons die betere weg te gaan: *Luister, neem mijn berispingen ter harte - dan stort ik mijn geest over je uit, dan laat ik je delen in mijn wijsheid* (vers 23).

Delen in wijsheid van Hem die Wijsheid is, vraagt om het serieus nemen van de berispingen die Jezus ons geeft. Berispingen die ons helpen afstand te doen van dat wat geen wijsheid is en om daarvoor steeds meer deelgenoot te kunnen worden van de Wijsheid. Daar ligt voor ons de uitdaging:

willen we, 'cherry picking', kiezen voor invloeden en meningen die we om ons heen horen en die ons welgevallig zijn, die ons goed uitkomen, of zijn we bereid berispingen te aanvaarden om zo in wijsheid te groeien, te delen in Wie Jezus is?

Delen in Wie Jezus is, ontstaat door ontzag voor Hem. Dat ontzag op zich is wijsheid, het helpt het 'kwaad te mijden' lezen we in Job 28 **Ontzag voor de Heer - dat is wijsheid; het kwaad mijden - dat is inzicht** (vers 28). Bij Wie zouden we ook anders terecht kunnen, dan bij Hem Die **de wegen van de Waarheid kent en weet waar ze verblijft?** (vers 23) Ontzag voor Hem is **het begin van alle kennis** (Spr. 1:7) en betekent dat we God erkennen zoals Hij is en Hem daarom het respect, de eerbied en autoriteit geven die Hem toekomt. Door een leven in ontzag voor Hem, leven we in relatie met de Schepper van het heelal. En, vanzelfsprekend, weet de Schepper hoe het Leven hoort te zijn. Daarom is het wijsheid ons volledig op Hem te richten, zelfs al zijn daar ook berispingen aan verbonden. Hij wil, als Wijsheid, onze leidsman zijn, zoals zo mooi beschreven wordt in Spreuken 16:

- **Een mens stelt zich veel vragen, de HEER geeft het antwoord** (vers 1)
- **Een mens stippelt zijn weg uit, de HEER bepaalt de richting die hij gaat.** (vers 9)

Dat betekent niet dat wij 'aan de zijkant staan te kijken' hoe God ons leven leidt, vanuit een soort apathie, we blijven tenslotte zelf eindverantwoordelijk. Staan we God toe de richting te bepalen, nemen we Zijn antwoord serieus? Kiezen we ervoor ons inzicht te baseren op ontzag voor Hem die geworteld is in vertrouwen? Want dat vertrouwen is de basis: **Wijsheid begint met ontzag voor de HEER, inzicht is vertrouwdheid met de Heilige.** (Spr. 9:10) 'Vertrouwdheid' is zelfs nog intenser dan vertrouwen, het betekent als zoon of dochter met de Vader optrekken in veiligheid, harmonie, vreugde én de bereidheid van Hem te leren. Als we dat doen, zijn we blij met de antwoorden die de Vader geeft en de richting waarin Hij ons stuurt. Zo mogen we discipelen zijn.

Wat zijn kenmerken van dit discipelschap met Wijsheid als fundament?

- We erkennen de realiteit van Jezus' woorden **zonder Mij kun je niets doen.** We streven ernaar **in Hem te blijven en zo veel vrucht te dragen** (Joh. 15:5)

- Het helpt ons zo te leven als God het heeft bedoeld en daarin zijn we voor de wereld 'geheel anders'. We volgen niet langer de overtuigingen, de eisen en verwachtingen van de massa, terwijl we wel beschikbaar zijn voor hen die in die massa op zoek zijn.
- We willen **in eenheid met Jezus Christus leven** zelfs als dit vervolging tot gevolg kan hebben. (2 Tim. 3:12). 'Vervolging' die al begint omdat we 'geheel anders' zijn, omdat we door de wereld niet begrepen worden.
- In alles wat we al dan niet doen, stellen we ons de vraag **What would Jesus do?** Dat betekent bijvoorbeeld **onze vijanden liefhebben en bidden voor hen die ons vervolgen** (Math. 5:44). Maar ook die vijand **te eten geven als hij honger heeft en drinken als hij dorst heeft** (Spr. 25:21).

Maar misschien is nog wel het belangrijkste dat, zoals de Wijsheid naar ons is gekomen en ons uit de duisternis naar het Licht heeft gebracht, wij ons uitstrekken naar hen die nog in die duisternis leven, die nog ter dood veroordeeld zijn. **Bevrijden die ter dood veroordeeld zijn, doe alles om hun leven te redden** (Spr. 24:11).

Jezus heeft alles gedaan om ons te redden, zo mogen wij ook alles doen om levens te redden. 'Alles doen' kan alleen maar vanuit de kennis, het inzicht, de wijsheid die we bij Jezus vinden. Dat kan betekenen dat we, ook als Christenen onderling, samen terug moeten naar Hem Die de Waarheid is, om berispingen van Hem te ontvangen en te leren onze eigen overtuigingen en zekerheden los te laten en in te wisselen voor Zijn Wijsheid alleen. Dat is 'leven in eenheid met Christus'.

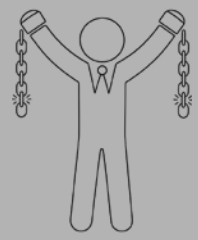
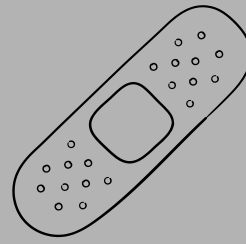
Dan zullen we volkomen één zijn en zal (eindelijk) **de wereld begrijpen dat God Jezus heeft gezonden en ons liefheeft zoals de Vader Jezus liefheeft** (Joh. 17:23)

Zullen we proberen onze eigen redeneringen minder prioriteit te geven en ons samen richten op Jezus alleen, die onze Wijsheid is?

Kees van der Wilden

SOZO

GERED, GENEZEN, BEVRIJD

EEN ONDERZOEK NAAR DE BETHEL SOZO BEDIENING

De Bethel Sozo bediening bestaat bijna 30 jaar en is al 15 jaar in Nederland actief. De laatste jaren wordt in steeds meer kerken en gemeenten met de Sozo bediening begonnen. Mogelijk heeft u ervan gehoord of bent u ermee in aanraking gekomen. Langzamerhand komen er steeds meer waarschuwingen tegen de Sozo bediening vanuit verschillende hoeken. Een belangrijke reden om deze materie te onderzoeken en om te onderscheiden en te toetsen. In dit artikel wil ik onderzoek doen naar de basis en achtergrond van deze innerlijke genezings en bevrijdingsbediening die Sozo is. Is het zuiver Christelijk of is het een zeer groot Trojaans paard dat de gemeente is binnengebracht?

Het ontstaan van Bethel Sozo

Bethel Sozo is een profetische bediening voor innerlijke genezing en bevrijding. Sozo is begonnen in 1998 in Bethel Church in Redding, California waar het werd ontwikkeld door Dawna De Silva en Theresa Liebscher tot een specifieke bediening die aangeleerd kan worden in een training.

In 1997 kwam genezings-evangelist Randy Clark naar Bethel Church voor een training in bevrijdingsbediening. De training omvatte een vereenvoudigd model van een bevrijdingsgebed wat gebaseerd was op een model voor bevrijding van Pablo Bottari.

Gedurende twee jaar had Dawna De Silva zich elke week trouw aangesloten bij de gebedslijn in Bethel Church voor een ontmoeting met God, maar er waren veel momenten dat ze teleurgesteld wegliep. Toen ze in 1997 de training van Randy Clark had gevolgd vond er voor haar een doorbraak plaats. Dawna begon het vereenvoudigde model te integreren in haar gebeden voor anderen en zag een wonderbaarlijk verschil in de verbinding en het niveau van vrijheid tussen mensen en God. Doordat dit model zo succesvol bleek,

breidden Dawna en haar kernteam het gebruikte gebedsinstrument langzaam uit. Het model, dat leert dat alle zonden komen door één van vier 'deuren', werd het eerste gereedschap van Bethel Sozo: "De Vier Deuren". Zo werd de Bethel Sozo-bediening geboren. De bedieningen van Bethel Sozo zijn nu wereldwijd te vinden.

De inhoud van Sozo

Een Sozo-sessie duurt één tot anderhalf uur. Er zijn 1-3 Sozo-teamleden aanwezig zijn. Een Sozo-sessie is bedoeld als een tijd van interactie met God de Vader, Jezus en de Heilige Geest. De teamleden bidden voor de hulpvrager en begeleiden deze in een proces van verbinding met God. Onder leiding van de Heilige Geest wordt de hulpvrager uitgenodigd om God de Vader, Jezus en de Heilige Geest vragen te stellen. Het idee erachter is om te ontdekken welke blokkades zich in iemands leven voordoen en waar de wortel van het probleem zit. Als het contact met God herstelt, zullen wonden genezen en hindernissen verdwijnen. Het resultaat: innerlijke genezing, vrijheid en leren om openbaring rechtstreeks van Hem te ontvangen. De Vaderladder en de Vier Deuren zijn twee van Bethel Sozo's krachtigste innerlijke genezings- en bevrijdingsinstrumenten.

Vaderladder

Teresa en Dawna ontdekten de Vaderladder tijdens hun opleiding voor gebedsdienaren in de Bethel Church. Ze ontdekten dat de problemen van de meeste mensen verbonden waren met onvergeeflijkheid. De Vaderladder helpt mensen dieper contact te maken met God. Als iemand moeite heeft om de stem van God te horen, kan dit hulpmiddel snel hun spirituele oren openen. Zij observeerden dat zodra iemand bitterheid losliet, zijn vermogen om God te horen aanzienlijk verbeterde.

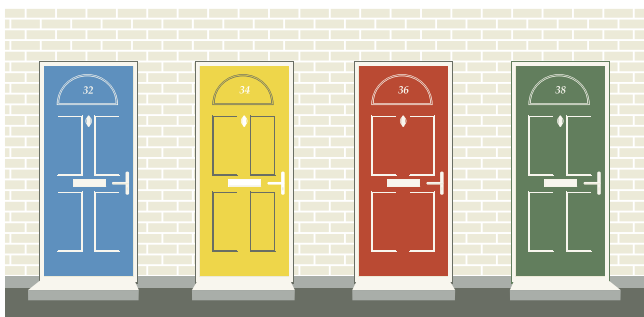

Het uitgangspunt is dat je aardse relaties onbewust je hemelse perspectief en je dagelijkse wandeling met God beïnvloeden. De Vaderladder is een hulpmiddel dat onze aardse familieleden direct verbindt met de drie personen van de Godheid. De onderste trede, God de Vader, verbindt met een vaderfiguur. De tweede trede, Jezus, verbindt met broers, zussen en vrienden. De derde trede, de Heilige Geest verbindt met een moederfiguur.

De Vaderladder begint door iemand te vragen hoe zij zich de Vader, Jezus of de Heilige Geest voorstellen. Volgens Dawna is het beste aan de Vaderladder dat het makkelijk is en dat je iemand in tien minuten door vergeving kunt leiden.

Vier deuren

De Vier Deuren identificeert gebieden van demonische onderdrukking. Het concept hiervan werd oorspronkelijk onderwezen in de vorm van Tien Stappen door een bevrijdingsprediker uit Argentinië genaamd Pablo Bottari om vrijheid te brengen aan degenen die gevangen zijn in de macht van de vijand. Volgens Dawna staan de volledige 10 stappen in de Sozo handleiding, maar zijn deze nooit gebruikt. Dit is ook het model dat in de training van Randy Clark werd aangeleerd. (De CD

met de training van Bottari wordt nog steeds op de website van Clark aangeboden: globalawakening.com).

Teresa en Dawna hebben dit hulpmiddel aangepast om vier belangrijke zondegebieden te belichten: Angst, Haat, Seksuele Zonde en betrokkenheid bij het Occulte. Omdat zondige gebieden dienen als toegangspunten (deuren) tot de vijand, is het sluiten van deze deuren belangrijk om mensen te helpen vrijheid te vinden.

Naarmate Sozo zich ontwikkelde, werden andere gereedschappen geïntroduceerd om mensen te helpen te genezen en te bevrijden van de wonden en leugens die deze individuen belemmerden om tot God te komen of om hun bestemming te bereken. We noemen ze hier alleen: Presenting Jesus, The Wall, Divine Editing. In de gevorderde training van Sozo komen daar nog een aantal tools bij: Bodywork, Prophetic Deliverance, and Familiar Spirits.

Het Sozo netwerk

Iedereen die Sozo sessies aanbiedt, dient een training te hebben ontvangen via het netwerk van Bethel Sozo. Elke officiële Bethel Sozo-training staat dus onder toezicht van Bethel Church. Voordat je als facilitator aan de gang kan gaan, zul je zelf ook één of meerdere Sozo sessies moeten ondergaan, want je kunt pas anderen helpen als je zelf hebt ervaren hoe het werkt.

In 2010 volgde het echtpaar Keurentjes de basistraining bij Bethel Church. In 2011 introduceerden zij deze bediening voor het eerst in Nederland, in hun gemeente de Eldad Community in Ede. (Deze gemeente onderhoudt de Nederlandse website bethelsozo.nl). Vervolgens werd dit in 2013 uitgebreid naar Vineyard Amersfoort en Vineyard Wageningen. In 2014 werd Bethel Sozo Nederland opgericht en zo komen er de laatste jaren steeds meer gemeenten waar Sozo teams actief zijn.

Dawna De Silva is tegenwoordig directeur van het Bethel Transformation Center, waar de Sozo bedieningen zijn ondergebracht. Een blik op de website laat zien dat het ondertussen een uitgebreid scala aan bedieningen is geworden. Je kunt vele verschillende Sozo's volgen naast de reguliere Sozo. Zo is "Art Sozo" een bediening die de methodes voor innerlijke genezing combineert met de vrijheid van kunst als een manier om contact te maken met God. "Creativity Sozo" gaat over het ontgrendelen van de goddelijke creativiteit die God in je heeft geplaatst. "Body Sozo" is om je te helpen weer contact te maken met je lichaam. Een "Sleep Sozo" is voor mensen die problemen hebben met hun slaap. Een "Limbic Release Sozo" inte-

greert essentiële oliën om vastzittend trauma aan te pakken. Met een "Educatieve Sozo" verbeter je hoe je leert en genees je van school-gerelateerde wonden. De "Brein Sozo" geeft inzicht in hoe hersenletsels het emotionele welzijn beïnvloedt, en leert Gods genezing ook op die gebieden uitnodigen.

Een "Joint Sozo" pakt de onderliggende problemen aan die een gezonde verbinding tussen twee mensen in een niet-romantische relatie belemmeren. En een "Couples' Sozo" is bedoeld voor twee heteroseksuele personen in een romantische relatie. Een "Boundary Sozo" is een Sozo-sessie die zich richt op het identificeren en oplossen van persoonlijk grenzen. Dan is er ook een speciale Sozo voor kinderen om een kind te helpen in contact te komen met Jezus.

Met de "Financiële Sozo" worden destructieve overtuigingen en patronen met betrekking tot geld en rijkdom doorbroken. Financiële genezing zorgt voor een overgang van financiële ziekte naar gezondheid. Het einddoel is een Welvarende Ziel ("prosperous soul"), wat overwinning betekent op het gebied van financiën, geest en verstand. De financiële Sozo is ontwikkeld door Stephen De Silva, de man van Dawna en wordt via zijn eigen websites aangeboden (prosperoussoul.com en desilvaministries.com). Het is opmerkelijk dat er op de eerste website staat dat je niet een Christen hoeft te zijn om een Financiële Sozo te ondergaan. Maar tevens staat er dat het vanwege de aard van deze bediening wel nuttig is om zelf vertrouwd te zijn met het horen van Gods stem. Dit lijkt mij een tegenstrijdige opmerking?

Theresa Liebscher is naast medeontwikkelaar van Sozo, tevens de grondlegger en leider van een vervolg op Sozo, genaamd de Shabar bediening (vanaf 2002). Shabar (deel 2 van de gevorderde Sozo-training) is ontworpen voor mensen die geen doorbraak ervaren bij Sozo, vaak door ernstige fysieke en emotionele mishandeling. Shabar is een bediening voor mensen die al veelvuldig een innerlijke genezingsbediening hebben ondergaan, maar toch hun genezing niet kunnen vasthouden.

Wat is "innerlijke genezing"?

Volgens Bethel Sozo zijn een innerlijke genezing en een bevrijdingsbediening aan elkaar gekoppeld en kunnen ze niet los van elkaar worden gezien. Ze stellen zelfs dat bevrijding een bijproduct is van dit genezingsproces. In Sozo richt Innerlijke Genezing zich op het brengen van vastberadenheid door Gods aanwezigheid en vrede

in gebieden van ons leven die negatief zijn beïnvloed door pijn, trauma, verslaving, verlies en menselijke gebrokenheid. Het doel van innerlijke genezing is om de onopgeloste pijn in ons leven, die onze relatie met God, Jezus of de Heilige Geest zouden belemmeren, op te lossen. Op die manier zou innerlijke genezing een meer intieme verbinding met de Godheid (God, Jezus en de Heilige Geest) teweegbrengen om genezing te brengen in de spirituele, emotionele en relationele aspecten van ons leven.

Wat is innerlijke genezing precies en waar komt het vandaan?

Agnes Sanford wordt gezien als de grondlegger van de Innerlijke Genezingsbeweging. Zij was een geloofsgenezer die een grote invloed heeft gehad binnen de charismatische beweging, de contemplatieve gebedsbeweging en de recovered memory-beweging. Zo leerde Sanford dat het individu aan Jezus moest vragen om alle fasen van zijn of haar leven te doorlopen en alles te genezen, zelfs tot de geboorte en daarvoor. Agnes Sanford geloofde dat deze herinneringen ons gedrag zouden bepalen en dat redding en genezing alleen kunnen komen door negatieve herinneringen uit het onderbewuste te verwijderen. De praktijk van visualisatie wordt gebruikt om een gebeurtenis uit het verleden na te bootsen. Agnes Sanford haalde haar inspiratie uit zeer twijfelachtige bronnen zoals de theosofie, New Thought, de dieptepsychologie van Carl Jung en de New Age. Positieve beeldvorming of visualisatie is echter een oeroude techniek van sjamanen en andere occultisten. Ook de occulte psychiater Carl Gustav Jung gebruikte deze techniek. Agnes Sanford heeft deze occulte methode 'christelijk verpakt' en zo heeft het zijn ingang gevonden in de christelijke wereld.

Wat is bevrijdingsbediening?

Het uitgangspunt van de bevrijdingsbediening is dat een wedergeboren Christen, dus iemand bij wie de Heilige Geest inwoning heeft, tegelijkertijd kan worden bewoond door één (of meerdere) boze geest(en). In feite wordt dit bij Sozo gedaan met "Vier Deuren" als er gekeken wordt of er sprake is van demonische belasting. Er bestaat echter een groot verschil met het Bijbelse pastoraat.

Els Nannen heeft in 2010 in haar boek *Waarlijk Vrij? Bevrijdingspastoraat in het Licht* een uitstekende en zeer grondige analyse (bijna 500 pag.) gemaakt van de huidige pastorale praktijken. Onderstaande is een hele korte weergave van de wezenlijke verschillen tussen Bijbels pastoraat en bevrijdingspastoraat van pag. 288-293.

De bevrijdingsbediening gaat uit van een buiten-Bijbels wereldbeeld dat er een permanente geestelijke oorlogsvoering gaande is tegen de duivel en de demonen. Het bevrijdingspastoraat concentreert zich op het bevrijden van de zogenaamde bolwerken van satan en zijn demonen. Bijbels pastoraat richt de blik op God, tegenover wie de mens persoonlijk verantwoordelijk en schuldig staat. De Heilige Geest wil door middel van de Schrift Bijbels verantwoordelijkheidsbesef en zondebesef tegenover God wekken. Bevrijdingspastoraat richt de blik op de vermeende oorlog tegen satan en zijn demonen. Daarmee wordt juist weggekeken van de eigen verantwoordelijkheid en schuld tegenover God. De hulpvrager is dan in feite een slachtoffer van satan. Hiermee wordt de aandacht afgetrokken van de Here en toegetrokken naar demonen. **Maar het demoniseren van zonden, levensproblemen en trauma's vormt juist een blokkade voor Bijbels zondebesef, ook bij gelovigen.** In de Bijbel wordt geen onderscheid gemaakt tussen gewone en occulte zonden. Alle werken van de duisternis moeten worden afgelegd. Het doel van Bijbelse verkondiging en pastoraat is en blijft dus primair de persoonlijk, bewuste afkeer van alle zonden en volkomen overgave en onderwerping aan God in Jezus Christus.

Tevens bestaat bij bevrijdingspastoraat het gevaar om mensen afhankelijk te maken en te houden. Als alle mogelijk levensproblemen worden gedemoniseerd, dan zal men voor al deze demonische gebondenheden telkens weer opnieuw bevrijdingspastoraat zoeken.

Evaluatie

Sozo is voortgekomen uit een training van Randy Clark in Bethel. Dit is dezelfde Randy Clark die op 20 januari 1994 aankwam in een kleine kerk nabij Toronto airport om te spreken. Dit was de Vineyard gemeente van John Wimber. Deze bijeenkomst heeft geresulteerd in een wereldwijde "opwekking," genaamd de "Toronto blessing" die miljoenen heeft beïnvloed en die aan de basis staat van de Nieuw Apostolische Reformatie. Naar aanleiding van het bezoek van John Wimber aan Nederland verscheen in 1991 het boekje *Charisma in Golven* over John Wimber als vader van 'de derde golf' onder redactie van R.H. Matzken, V.I. Kerkhof en K. van Berghem. Daarin werd al gewaarschuwd dat de praktijk van innerlijke genezing een populaire vorm van genezing en bevrijding was geworden in charismatische kringen. We zien dit duidelijk terug in de "Vaderladder" van Sozo hoe niet alleen een 'Jezus' als geleidegeest wordt binnengebracht, zoals bv. Agnes Sanford leerde, maar dat dit nog twee keer wordt

herhaald met 'God' en 'Heilige Geest'. John Wimber nam de leer van innerlijke genezing over van John en Paula Sanford, die Agnes Sanford als mentor hadden. Deze leer is echter niet geworteld in de Schrift of in de God van de Bijbel. De kernleer van innerlijke genezing, het helen van herinneringen is dat een "persoon met problemen terug moet in zijn verleden via meditatie of visualisatie. Dan kan 'Jezus Christus' in zijn traumatische verleden binnestappen en het 'genezen'. In de wereld heet dit regressie-therapie." (*Charisma in Golven*, p. 57)

Over dit positief visualiseren schrijft Els Nannen: *Een visualiseren van de Here Jezus Christus is ook in de context van genezing van herinneringen een buiten-Bijbelse techniek en bovendien een niet ongevaarlijke techniek. Daarbij moet een christen in zijn geest eerst een beeld van Jezus creëren, vervolgens zich een beeld van een pijnlijke ervaring uit het verleden te maken om ten slotte door zijn verbeeldingskracht de verbeelde 'Jezus' daarin te projecteren. Zo hoopt men troost en innerlijke genezing of bevrijding van (negatieve) herinneren te ervaren. Een valse hoop. Het is immers eerder een geëigende methode om een geleidegeest op te roepen in de gedaante van een troostende genezende 'Jezus'.* (Nannen, p. 328).

Ook Martin and Deidre Bobgan waarschuwen op hun website tegen visualisatie: *De genezer helpt de persoon niet alleen om het daadwerkelijke of gecreëerde verleden opnieuw te beleven, maar ook om de pijn en de kwetsbaarheid te voelen... Ofwel vóór of op dit moment van emotionele intensiteit wordt een Jezusfiguur in de scène gebracht om genezing te brengen. Sommige innerlijke genezers doen dit door geleide beeldspraak, anderen doen suggesties over wat Jezus zou kunnen doen of zeggen, en weer anderen laten de persoon die al tot dit punt van intensiteit is geleid verwachtingsvol wachten tot Jezus spreekt of handelt. Dit alles is zeer suggestief en door het gebruik van occulte visualisatie kan de Jezus die wordt gevisualiseerd, gecreëerd door de genezer of de cliënt, niet de Jezus uit de Bijbel zijn.*

In *Charisma uit de Diepte* (het vervolg op *Charisma in Golven*) zet Matzken uitgebreid het denken van Dr. Carl Jung uiteen. Hij behandelt tevens de invloed van Jung's denken op de charismatische beweging en in het bijzonder op het pastoraat. In 1993 schrijft hij over het afdalen naar de diepte en werken aan je eigen heling het volgende: *Eenmaal in 'het diepste van zichZelf' aangeland, wordt dan 'iemand' ontmoet die zich voor christenen aandient als 'Jezus', of als 'Heilige Geest'. In het kader van het Jung-denken dat wij in dit boek uiteenzetten moet wij hier spreken van diens archetypen. In het licht van de Schrift kunnen dit echter geen personen*

van de Godheid zijn, maar worden zij ontmaskerd als verschijningen van demonen. (*Charisma uit de Diepte*, p. 80)

Waar dan naartoe met je psychische last?

Met nadruk wordt telkens gesteld dat een Sozo-sessie geen counseling of therapie is, maar een tijd van interactie met God de Vader, Jezus en de Heilige Geest. Het is tegenstrijdig dat de innerlijke genezing zo sterk zijn fundament heeft in het werk van Dr. Carl Jung, een psychiater en toch claimt Sozo, een innerlijke genezingsbediening, geen therapie te zijn.

Maar Sozo-sessies kunnen ook gevaarlijk zijn, zeker als er in kwetsbare herinneringen en trauma's wordt gewroet en de trainer maar een opleiding heeft gehad van enkele dagen. Anna Kitko, een psychotherapeut, heeft veel onderzoek gedaan naar Sozo en vertelt hoe problematisch het is vanuit het perspectief van een clinicus. Zij deelt inzichten uit haar onderzoek waar ze zich heeft gespecialiseerd op de schade die door de spirituele manipulatieve bevrijdingsbedieningen wordt veroorzaakt. Zij heeft in haar praktijk velen behandeld die door een Sozo sessie juist in de problemen kwamen! (BeEmboldened YouTube) Anna Kitko waarschuwt dat cliënten in een traumatische ervaring gebracht worden en daar totaal niet in worden begeleidt en voor de klinische schade en de spirituele verwarring die bevrijdingsbedieningen veroorzaken.

Op veel websites die Sozo aanbieden worden beloftes gedaan dat Sozo er is als je naar vrijheid in je leven verlangt en je meer wilt ontdekken over het doel van jouw leven. Is dat een eerlijke belofte of houdt het ons af van het offer wat op het kruis is volbracht? Als we kijken naar de oorsprong en het fundament van Sozo en luisteren naar de vele waarschuwingen die klinken, dan zou het wel eens een manier kunnen zijn om meer gebonden te worden. Het enige wat echt nodig is om onze zondigheid te erkennen en ermee naar het kruis te gaan. Dan alleen vinden we vergeving, vrijheid en rust. Als christenen mogen we erop vertrouwen dat wat Jezus Christus aan het kruis deed voldoende is om ons geestelijk heel te maken.

Conclusie

Pragmatisme is een levensinstelling die alle dingen beoordeelt op grond van hun resultaten. Als iets werkt, dan is het goed; als iets niet werkt dan deugt het niet. Wie pragmatisch denkt, heeft geen behoefte aan een onderscheiding van geesten.

Sozo is gebaseerd op een pragmatische manier van denken. Dawna De Silva schrijft op haar website dat op basis van de positieve resultaten ze met deze bediening is begonnen. Als we het echter wel beoordelen en onderscheiding hebben, dan meen ik dat we tot de conclusie moeten komen dat er heel wat buiten-Bijbelse zaken in het Trojaanse paard aanwezig zijn. Meer dan genoeg om dit paard ver buiten de christelijke gemeente te laten staan.

Geraadpleegde literatuur

- Els Nannen, *Waarlijk Vrij?* Bevrijdingspastoraat in het Licht, Uitgeverij Voorhoeve, 2010
- R.H. Matzken, V.I. Kerkhof en K. van Berghem, *Charisma in Golven*, Uitgeverij J.J. Groen en Zoon, 1991
- R.H. Matzken, *Charisma uit de Diepte*, Buijten & Schipperheijn, 1993

Geraadpleegde websites

- bethelsozo.nl
- betheltransformationcenter.com
- bethel.com/ministries/sozo-international
- prosperoussoul.com en desilvaministries.com
- teresaliebscher.com
- bethelsozo.com
- risenlife.nl
- dawnadesilva.com
- dawnadesilva.com/the-father-ladder-and-four-doors
- globalawakening.com
- sozofreedom.com/inner-healing
- wayoflife.org/reports/agnes_sanford.html
- psychoheresy.com/inner-healing
- levenmetgodendebijbel.nl/sozo

Irene Matzken

Troostvolle lessen uit het boek Leviticus

“Gods stem verstaan” door de diepte van Zijn Woord

Het idee om Gods Stem te leren verstaan door gedachten die plotseling opkomen, of door indrukken en beelden, is erg populair zoals we lezen in het artikel van Dirk-Jan Jansen in deze editie. Hoewel God bij machte is om ons op bijzondere manieren te leiden, is ons gedachteleven niet altijd een betrouwbare bron. Het is deels gebaseerd op emoties en ons eigen denkkader. Maar de Heere God heeft ons Zijn Woord gegeven, zodat we een vaste grond hebben om op te bouwen. Dus waarom constant graven in ons gedachteleven? God spreekt zo rijkelijk door Zijn Woord tot ons! Ik wil jullie graag opnieuw meenemen in de schatten die de Heilige Geest ons gegeven heeft door de Tabernakel. Een prachtig schaduwbeeld van Christus waar wij ons dagelijks mee kunnen vullen en voeden.

In de decembereditie van Bijbel & Onderwijs schreef ik over de verschillende offers die de Israëlieten vroeger brachten. Er waren vijf hoofdsoorten: het brandoffer, het spijsoffer, het dankoffer, het zondoffer en het schuldoffer. We leerden dat elk van deze offers een verwijzing zijn naar de Messias en dat ze hun vervulling vinden in Hem. We hebben stilgestaan bij hoe

wij deze verschillende aspecten van de offers kunnen toepassen op ons leven met Christus. Om de diepte van Christus' offer te kunnen begrijpen, heeft God al die verschillende offers gegeven.

In dit artikel wil ik het brandoffer alleen verder uitdiepen. Hieruit is namelijk een zeer belangrijke les te leren: Hoe kan God ons, zondige mensen, aanvaarden en hoe spreekt God daarover in Zijn Woord? De Heere God moet bij Zichzelf een reden vinden om de mens met Zichzelf te kunnen verzoenen. Die reden vindt Hij in Zijn Zoon. Hij kon pas een welbehagen in mensen hebben, als Hij eerst in Christus dat welbehagen zag. (Lukas 2:14) Ik sta in dit artikel stil bij Gods kant van de zaak; dit geeft een nog dieper inzicht. Voor dit artikel maak ik o.a. gebruik van het prachtige Bijbelcommentaar op Leviticus van C.H. Mackintosh en de kennis van Dick van Scharrenburg van www.tabernakel.nu.

God woont tussen de mensen

En de Heere riep Mozes, en sprak tot hem uit de tent der samenkomst. Zo begint Leviticus 1. Mozes wordt door God aangesproken vanuit de tent. God wilde

daar wonen tussen de mensen. Hij geeft Mozes alle instructies voor het offeren. Dit komt van God Zelf. Hij zet hierin de eerste stap. Eerder had Hij tot Mozes gesproken vanaf de vurige berg Sinaï, wat veel vrees teweegbracht onder het volk. Nu spreekt Hij dus vanaf het verzoendeksel (de genadetroon). Ondanks Zijn Grootheid verlaagt Hij Zich als het ware door onder de mensen te wonen. Dit kon omdat Hij in de tent omringd werd met alles wat te maken had met het verbond tussen Hem en het volk. Dit was het fundament. Daar zou Hij het bloed gaan zien dat verzoening bracht. Dat bloed van het offerdier zou gaan verwijzen naar Zijn Zoon die voor God alles betekende. Op het verzoendeksel lag slechts 1 druppel bloed. 7 druppels bloed lagen voor de ark van het verbond. Dit was voor God voldoende!

God spreekt in de details van Zijn Woord.

Gods Woord is tot in detail geïnspireerd door Gods Geest. Alles wat Hij tot ons wil zeggen, staat er in opgeschreven. Daarom is het zo belangrijk om je er als gelovige in te verdiepen. Dit is de manier om Gods stem daadwerkelijk te verstaan. Of beter gezegd: **om Zijn woorden ter harte te nemen** en deze te **overdenken** en **toe te passen** in je leven. Ook het Oude Testament is daar uitermate geschikt voor want het is zeker geen boek dat alleen maar over vroeger gaat. God spreekt door de grote lijnen, maar ook in de details van Zijn Woord. Bijvoorbeeld in de volgorde waarop iets geschreven staat of in aantallen die genoemd worden. Er valt een heleboel te leren over de volgorde van de offerdienst, zoals dit door God Zelf werd opgesteld en aan Mozes persoonlijk werd verteld. Hij schreef het op en nu mogen wij hier vele eeuwen later nog altijd van leren.

Wat betekent de volgorde van de offerdienst?

Open je Bijbel maar eens bij Leviticus hoofdstuk 1 t/m 5. De Heere God begint de instructies uit te leggen over het brandoffer. Hij eindigt met het schuldoffer. Daartussen zitten nog de 3 andere soorten offers. God houdt als het ware op, waar wij beginnen. Deze volgorde is niet voor niets. Vanuit de mens gezien, denken we precies andersom. Wanneer je tot geloof komt, gaat je geweten spreken over de zonden waar je in leeft. Heel je verleden gaat aan je voorbij en je ontdekt steeds meer overtredingen tegen God en tegen de mensen om je heen. Je komt uit bij het **schuldoffer**. Dit is vervuld in Christus. Je gelooft in Hem als schuldoffer. Je past het op jezelf toe en door het geloof ontvang je vergeving van schuld. Wanneer er groei plaatsvindt in het leven van jou als christen, dan ontdek je dat de zonden die je begaan hebt,

slechts takken van een wortel zijn. Die wortel is de zondige natuur. Dit verontrust je nog meer en je kan alleen gerustgesteld worden door een dieper inzicht in het verzoeningswerk op Golgotha.

Dan kom je uit bij het **zondoffer**. Christus is voor ons tot zonde gemaakt. Wanneer jouw hart en het geweten tot rust gekomen zijn, kun jij je met Hem voeden. De Heere Jezus is de grond van jouw vrede en vreugde.

Als je het schuldoffer en het zondoffer kent, dan kun je gaan danken en genieten van het **dankoffer**. (Het wordt ook wel vrede- of vreugdeoffer genoemd.) Als je hebt ervaren wat het betekent om dicht bij Christus te leven en door Hem gevoed te worden, ontstaat vanzelf het verlangen om Hem steeds beter te leren kennen. Het spijsoffer laat iets zien van die ontdekking: het wijst op het volmaakte mens-zijn van Jezus Christus tijdens zijn leven. **Het is mijn spijs Uw wil te doen** (Johannes 4:34)

En dan komen we uit bij het **brandoffer**. Voor ons als laatste, maar voor God als eerste en daarom wordt hij ook als eerst genoemd in Leviticus 1. Dit offer is zeer belangrijk voor de Heere God. We zien in het brandoffer namelijk de Heere Jezus aan het kruis de wil van Zijn Vader volbrengen. Hij gaf Zich in alle situaties vrijwillig over aan hoe de Vader het wilde. Dat had nog nooit iemand gedaan. Dit was voor de Heere God het fundament voor de verzoening! Hij zocht iemand die Zijn wil volkomen wilde (en kon) volbrengen. En de Heere Jezus had een keuze, maar koos om de Vader in alles te gehoorzamen. Geen mens kon dit vanwege zijn zondige natuur. Nog steeds zien we dat 'hoe we ons best ook doen' wij niet in staat zijn om Hem volkomen te gehoorzamen. Keer op keer vallen we toch weer. Er waren in de geschiedenis mensen die deden 'wat recht was in de ogen van de Heere', maar toch weken ze af. De Heere Jezus deed dat niet

en dat was zo kostbaar voor God. Hij heeft een welgevallen in Hem.

God spreekt over Zichzelf

Dat de Heere Jezus de wil van Zijn Vader deed, is een rode draad in de Evangeliën. Maar wat dit extra diep maakt, is dat Hij dit niet deed onder dwang, maar uit volkomen bereidheid en liefde. Hij koos er zelfs voor om Zich aan de Vader te onderwerpen.

Bijvoorbeeld in Johannes 10:17-18. *Daarom heeft de Vader Mij lief, omdat Ik Mijn leven geef, opdat Ik het opnieuw neem. Niemand neemt het Mij af, maar Ik geef het uit Mijzelf; Ik heb de macht het te geven, en heb de macht het opnieuw te nemen. Dit gebod heb Ik van Mijn Vader ontvangen.*

En in Johannes 6:38 *Want Ik ben uit de hemel neergedaald, niet opdat Ik Mijn wil zou doen, maar de wil van Hem Die Mij gezonden heeft.*

En op jonge leeftijd in Lukas 2:49 *En Hij zei tegen hen: Waarom hebt u Mij gezocht? Wist u niet dat Ik moet zijn in de dingen van Mijn Vader?*

Maar ook als profetie in het Oude Testament zie je die vrijwillige overgave aan de Vader. Bijvoorbeeld in Psalm 40 dat heen wijst naar Jezus: *Zie, Ik kom, in de boekrol is over Mij geschreven, ik vind er vreugde in, Mijn God, om Uw welbehagen te doen; Uw wet draag Ik diep in Mijn binnenste.* (Psalm 40:8-9)

Het hoogste doel van de Heere Jezus was de verheerlijking van God door Zijn wil te doen. Dat een volmaakt mens op aarde de wil van God deed tot in de dood, was van groot belang. Dat begrijpen we uit de volgorde die de Heere God Zelf aanbracht in de offers. Hij begint Zelf met het brandoffer. Het betekent ook dat God Zelf het initiatief heeft genomen om Zijn Zoon te sturen om Zijn wil te gaan volbrengen. Wanneer je dit gaat zien zie je dat Hij overduidelijk de hand uitreikt naar de mens.

Elke Israëliet mocht een brandoffer brengen. Zo mogen wij ook allemaal, niemand uitgezonderd, komen tot de Vader met Christus als brandoffer. Als we onze handen op het Lam leggen, dan ontvangen we Zijn natuur, Zijn leven, en kunnen we door Hem Gods wil doen. Ik leg mijn handen op het Lam en ontvang dat wat Hij wél kon in mijn leven; namelijk Uw wil volbrengen.

Het opleggen van de handen

En hij zal zijn hand op het hoofd van het brandoffer leggen, opdat het voor hem aangenaam zij, om hem te verzoenen. (Leviticus 1:4). Door deze veelbetekende handeling werden de offeraar en het offer één. In het geval van een zond- of schuldoffer werd jouw schuld op het dier gelegd. Maar bij het brengen van een brandoffer was **geen sprake van zonde of schuld, maar een overdracht van onschuld!** Bij het brandoffer betekende het opleggen van de handen dat je deel kreeg aan het volmaakte van het brandoffer. Ik ontvang de natuur van Christus in mij. Ik word één met het doen van de wil van God. De offeraar ontving al het aangename van zijn offer. Het aangename van dit offer was die vrijwillige overgave aan de wil van de Vader. De toepassing hiervan op Christus en de gelovigen stelt één van de kostbaarste waarheden voor: de **vereenzelviging van** de gelovigen met Christus en hun **aanneming in** Christus.

God spreekt door de aanvaarding van het offer

Was het offerdier volkomen, dan ook wie het offer bracht. Werd het offer aanvaard door God, dan werd ook degene die het offer bracht door Hem aanvaard. Zo belangrijk was dus die handeling van het opleggen van de handen. Het betekent ook dat er geen sprake meer was van wat hij verdiende of van wat hij uit zichzelf was. De zonde van de offeraar werd in het zondoffer geoordeeld, maar in het brandoffer zag God het offer aan van de persoon die het bracht. Dit maakt een groot verschil. Al hebben beide typen de oplegging van de handen gemeen en al wordt de vereenzelviging met het offer in beide uitgedrukt, de gevolgen zijn heel verschillend. In het ene type offer werd de Rechtvaardige tot een zondaar gemaakt en in het andere type ontvangt de offeraar de natuur van Christus.

Bron: Christipedia.nl

Verschil tussen zondoffer en brandoffer:

ZONDOFFER

BIJ HET ZONDOFFER
BRENG JE DE ZONDE
OP HET OFFERDIER.
HET BEELD VAN CHRISTUS
ALS ZONDEDRAGER.
JE ONTVANGT VERGEVING.

BRANDOFFER

BIJ HET BRANDOFFER
ONTVANG JE DE NATUUR
VAN HET VOLMAAKTE LAM.
WIJ ONTVANGEN CHRISTUS 'NATUUR DIE IN ALLES DE WIL VAN DE VADER VOLBRACHT.. HET OFFER BRENGT EEN REUK VOOR GOD EN OFFERAAR IS AANVAARD.

Als God het offer aanvaard heeft, waarom zouden wij dan nog twifelen of we aanvaard zijn. Het neemt een heleboel vertwijfeling weg van de vraag 'ben ik door God aanvaard' en ook de vraag 'kan ik Jezus aan nemen'? Hoe meer wij de bijzonderheden van zowel het brandoffer als het zondoffer apart van elkaar begrijpen, hoe duidelijker het wordt dat het werk van Christus nog verder reikt dan vergeving van schuld. Hij droeg onze zonden ver van het heiligdom weg, zodat Hij ons in het Heilige der Heilige kon brengen. Het brandoffer bracht een liefelijke reuk voor God en wij mogen daar deel van zijn. Die liefelijke reuk wordt ook beschreven bij het dankoffer en het spijsoffer. Maar dit wordt niet gezegd van het zond- en schuldoffer.

De mens die niet in Christus is, is nog in zijn zonden. Er is geen middenweg. Je bent in Christus óf je bent buiten Hem; voor een gedeelte in Christus is onmogelijk. Buiten Christus, val je onder het oordeel, maar ben je in Hem, dan ben je "zoals Hij is" voor God. Deze waarheid geeft zekerheid en tegelijkertijd nederigheid. Ze geeft de volkomen zekerheid op de dag van het oordeel, want niemand kan iets inbrengen tegen wie met Christus verbonden is.

Tegelijk maakt dit ons nederig. Want die verbondenheid komt niet door onze eigen goedheid of prestaties. Ze rust op wat Christus heeft gedaan voor Zijn Vader. Ben je in Christus, dan ben je "zoals Hij is" voor God.

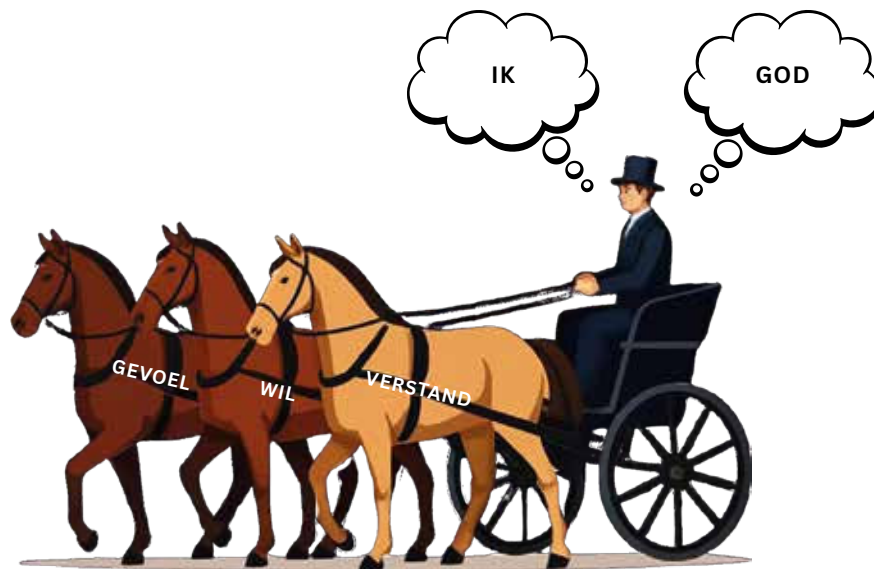
Conclusie

We verstaan Gods spreken door zijn Woord dat zo rijk is. Met deze woorden van de schrijver C.H Mackintosh¹ wil ik dit artikel graag afsluiten.

De Heilige Geest scheidt er behagen in de Zoon te openbaren en ons de dingen van de Heere Jezus te tonen. Deze dingen hebben wij in al hun volheid en heerlijkheid in het Woord van God. Er kan geen nieuwe openbaring zijn, doordat de Geest alle dingen de apostelen indachtig heeft gemaakt en hen in al de waarheid geleid heeft. Verder dan de hele waarheid kan men niet gaan. Het Woord links laten liggen is ontrend naar de Goddelijke Schrijver. We beroven onze zielen van lering en genot.

Elisabeth Stam-Stegeman

1. aantekeningen op Leviticus 1

GODS STEM VERSTAAN VOOR KINDEREN?

De Bijbel is een groot boek voor kinderen. En soms ook best een beetje moeilijk. Als Bijbel & Onderwijs hebben we een lange geschiedenis in het uitleggen van de Bijbel aan kinderen. Vroeger met Bijbel in de Basis, en momenteel worden deze lessen ook in Suriname aangeboden. Toch blijft het verlangen bestaan om ook de nieuwe generatie vertrouwd te maken met de diepten van Gods Woord, zodat kinderen bij het opgroeien een goede basis hebben van waaruit zij de waarheid zullen verstaan en onderscheiden. We willen graag de methode van Dick van Scharenburg onder uw aandacht brengen. Hij vertelt aan volwassenen, maar ook aan kinderen, het evangelie aan de hand van een maquette van de tabernakel als manier om de Bijbel uit te leggen. We stelden hem de vraag hoe kinderen Gods stem kunnen verstaan.

Hoe verstaan kinderen Gods Stem?

In de eerste plaats door hen Gods Woord uit te leggen. Kinderen hebben nog geen onderscheidingsvermogen. Ze kunnen niets toetsen, want zij kennen het Woord nog niet. Daarnaast is ons eigen leven heel belangrijk voor de vorming van een kind. Wij zouden moeten zijn als "een brief van Christus" 2 Korinthe 3:3. Wanneer kinderen Christus in je zien, zal dat toch invloed hebben.

Kunnen we stellen dat ook kinderen, zonder dat ze het weten, de stem van God kunnen ontdekken in hun gedachten?

Ons denken is beïnvloed door de zondeval en daarom moet ons denken vernieuwd worden. Dit is een dagelijks proces. Dit geldt ook voor kinderen en zij zullen dit ook leren wanneer ze opgroeien. Daarom is het belangrijk dat zij het Woord leren kennen. Dit is de vaste grond.

Ons gevoel, onze wil en ons verstand moeten allemaal onder Zijn heerschappij worden gebracht.

Stel dat er iets in ons opkomt, kan dit voortkomen uit ons gevoel, onze wil of ons verstand. Al deze onderdelen worden bestuurd door ons eigen 'ik'. Maar als het 'ik' aan de teugels zit, stuur je de verkeerde kant op. Laat God de teugels vasthouden van gevoel, wil en verstand.

Hoe trek je de aandacht van een kind?

Het evangelie visueel maken is voor een kind heel belangrijk. Het verhaal komt dan tot leven. Het is echt en geen fantasie, dus ze kunnen het ook toepassen op hun leven. Met bijvoorbeeld de Tabernakel op schaal kunnen de kinderen met eigen ogen de Bijbelse geschiedenis zien. Als je vanuit je hart spreekt dan bind je de kinderen. Altijd luisteren jonge toehoorders vol aandacht. Op deze manier krijgen de kinderen kennis van de Bijbel en van daaruit kunnen zij leren te toetsen.

Voor meer informatie kijk op www.tabernakel.nu

NAWOORD

Zoals u heeft kunnen lezen in het artikel over het brandoffer is het essentieel om de beide kanten van de offers te erkennen. "In het ene type offer werd de Rechtvaardige tot een zondaar gemaakt en in het andere type ontvangt de offeraar de natuur van Christus." Een andere manier om dit belangrijke verschil aan te duiden, is door de termen 'genade' en 'barmhartigheid'.

Genade = iets **niet** krijgen wat je **wel** verdient. (de mens is zondig en verdient de dood)

Barmhartigheid = iets **wel** krijgen wat je **niet** verdient (de schuld is betaald; de mens krijgt een nieuw leven).

Als we dit verschil niet begrijpen, dan komt er een disbalans en gaat de mens zoeken naar iets anders, bv eigen ervaringen. In dit magazine hebben we gezien dat men dan zoekt naar luisteren naar de stem van God in ons innerlijk. Of men zoekt innerlijke genezing en bevrijding in Sozo of soortgelijke hulpverlening. Deze voorbeelden zijn een gevolg van niet duidelijk doorhebben dat de genade twee kanten heeft, en vooral dat men niet doorheeft dat we ook onschuld en een nieuw leven ontvangen door het offer van Christus.

Als God het offer aanvaard heeft, waarom zouden wij dan nog twifelen of we aanvaard zijn? Dit betekent dat we benadrukken dat we allen schuldig zijn, maar tegelijkertijd mogen we de zekerheid hebben dat de prijs voor onze zonde is betaald aan het kruis. Het kan zijn dat u erkent dat u wel de straf op de zonde verdiend heeft en vergeving heeft gevraagd, maar dat u moeite heeft om de onschuld aan te nemen die het offer van Christus aan het kruis ons geeft. U bent niet alleen; er zijn velen die zich afvragen: "Ben ik wel uitver-

koren?" Zij erkennen hun zondes Schuld en hebben vergeving gevraagd, maar vinden het moeilijk om de onschuld te ontvangen of daar zekerheid over te hebben.

Een organisatie die specifiek op dit onderwerp een brochure heeft geschreven is de organisatie: **Ben Ik Wel Uitverkoren?** met een gelijknamige website www.benikweluitverkoren.nl. De brochure is op hun site gratis te lezen of te downloaden. Ook zijn er gedrukte exemplaren waarvan B&O er een aantal in de webshop heeft. Deze zijn gratis beschikbaar. U betaalt (helaas) wel verzendkosten. U kunt natuurlijk ook van de gelegenheid gebruik maken om iets anders erbij te bestellen.

Van het boek van Els Nannen, **Waarlijk Vrij? Bevrijdingspastoraat in het Licht**, zijn in de webshop van Bijbel & Onderwijs nog enkele exemplaren beschikbaar. Het boek kost € 15,00 + verzendkosten. Vanwege de dikte van het boek (473 pagina's), moet het als een pakketje worden verstuurd. Els Nannen biedt een grondige analyse van de praktijk en de achtergronden van de huidige pastorale praktijken. Toen dit boek werd geschreven (in 2010) was Bethel Sozo nog niet bekend in Nederland. Toch is het nog uiterst actueel omdat het juist ook de achtergronden van bevrijdingspastoraat duidelijk en uitgebreid beschrijft.

COLOFON

B&O Magazine

ISSN: 3117-938X

Uitgave: stichting Bijbel & Onderwijs
29e jaargang, kwartaal 2, juni 2026

Periodiek voor donateurs van
stichting Bijbel & Onderwijs.

Bestuur

mevr. M.E Fast-Matzken
mevr. S.F.I. Matzken
dhr. J.D. Prinsen
dhr. L. Snijder
mevr. E. Stam-Stegeman

Redactie

Bestuur

Abonnementsprijs

Nederland en België: Het B&O Magazine wordt toegestuurd aan donateurs op basis van een vrijwillige gift van minimaal EUR 20,00 per jaar. Giften zijn aftrekbaar voor de belasting.

IBAN nr. NL67INGB0000824575

BIC nr. INGBNL2A

Bij overmaking graag uw postcode en huisnummer vermelden.

Redactie- en correspondentieadres

Glorie van Hollandgaarde 6
3824 ZM Amersfoort
Tel. 06 - 1690 3431
info@bijbelonderwijs.nl
secretaris@bijbelonderwijs.nl

KvK nr. 40507771

Overname artikelen

Overname van artikelen is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de redactie.

Testamenteire beschikking

Wilt u onze stichting testamentair gedenken? De ten naamstelling dient te luiden: stichting Bijbel & Onderwijs statutair gevestigd te Woudrichem. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 40507771. Voor periodieke gift of legaten staan we geregistreerd onder RSIN-nummer 802954492.

Vormgeving en drukwerk:

WoodyDesign, Veenendaal

www.bijbelonderwijs.nl
info@bijbelonderwijs.nl